

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра історії України та археології

СИЛАБУС
нормативної навчальної дисципліни
«Історична політика»
(назва дисципліни)
підготовки бакалаврів
(назва освітнього рівня)
спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)»
(шифр і назва спеціальності)
освітньо-професійної програми
«Середня освіта. Історія, правознавство»
(назва освітньо-професійної освітньо-наукової/освітньо-творчої програм)
та
спеціальності 032 «Історія та археологія»
(шифр і назва спеціальності)
освітньо-професійної програми
«Історія, європеїстика, археологія»
(назва освітньо-професійної освітньо-наукової/освітньо-творчої програм)

Луцьк – 2020

Силабус навчальної дисципліни «Історична політика» підготовки бакалавра, галузі знань 03 «Гуманітарні науки», спеціальності 032 «Історія та археологія», за освітньою програмою «Історія, європеїстика, археологія» та галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)», за освітньою програмою «Історія, правознавство, суспільствознавство».

Розробник: кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України та археології **Денисюк Василь Іванович**

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри історії України та археології

протокол № ____ від _____ 202_ р.

Завідувач кафедри: _____ (підпис) (_____) (прізвище, ініціали.)

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань – 03 «Гуманітарні науки» Спеціальність – 032 «Історія та археологія» Галузь знань – 01 «Освіта/Педагогіка» Спеціальність – Середня освіта (Історія) Освітній ступінь – бакалавр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 4 / 120		Рік навчання <i>третій</i>
		Семестр <i>шостий</i>
		Лекції 28 год.
		Практичні (семінарські) 24 год.
ІНДЗ: <u>немає</u>		Самостійна робота 60 год.
		Консультації 8 год.
	Форма контролю: залік	

II Інформація про викладача

ППП – Денисюк Василь Іванович.

Посада – доцент кафедри історії України та археології.

Контактна інформація: номер мобільного телефону – 0663893490, електронна адреса – denysyuk.vasyl@eenu.edu.ua.

Посилання на розклад <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу. Навчальна дисципліна спрямована на формування у студентів розуміння історичної політики та її складових: історичної пам'яті, основних передумов, факторів та особливостей провадження історичної політики.
2. Пререквізити (попередні курси, на яких базується вивчення дисципліни). Навчальна дисципліна спирається на знання та компетентності, які були засвоєні студентами під час вивчення дисциплін «Вступ до історії», «Давня і середньовічна історія України», «Історія української культури», «Історія країн Східної Європи нового часу», «Новітня історія України», «Історія країн Західної Європи та Північної Америки нового часу».
3. Мета і завдання навчальної дисципліни. Мета курсу – сформувати у студентів комплексне уявлення про історичну політику та її основні елементи і механізми реалізації. Завдання: сформувати у студентів розуміння основних категорій історичної політики; сформувати у студентів навички аналізу формування та розвитку історичної пам'яті на прикладі України, Великобританії, Польщі, Німеччини та інших держав.
4. Результати навчання (Компетентності).

Загальні компетентності:

- ЗК-4 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;
- ЗК-6 Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел;
- ЗК-10 Здатність працювати в команді.

Фахові компетентності:

- ФК-2 Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах;
- ФК-3 Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією;
- ФК-7 Здатність використовувати фахові знання та професійні навички для виявлення, охорони та популяризації історико-культурної спадщини;
- ФК-8 Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні соціальні події та явища.

5. Структура навчальної дисципліни.

Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1.						
Теоретико-методологічні аспекти історичної політики.						
Тема 1. Вступна лекція	8	2		5	1	
Тема 2. Історична пам'ять: підходи до розуміння, закономірності розвитку.	12	4	2	5	1	ДС, ДБ / 12
Тема 3. Місце, роль та значення історичної пам'яті в державній політиці.	11	4	2	5		ДС, ДБ / 12
Тема 4. Інструменти реалізації історичної політики	10	2	2	5	1	ДС, ДБ / 12
Тема 5. Моделі історичної пам'яті.	9	2	2	4	1	ДС, ДБ / 12
Бали за результатами поточного оцінювання						12
Бали за активність						8
Модульна контрольна робота № 1.						МКР/30
Разом за модулем	50	14	8	24	4	50
Змістовий модуль 2.						
Практичні аспекти історичної політики						
Тема 6. Проблемні питання в різних моделях історичної пам'яті та шляхи вирішення.	8	4		3	1	
Тема 7. Історична політика США.	5		2	3		ДС, ДБ / 12
Тема 8. Історична політика Росії	7	2		4	1	
Тема 9. Історична політика Великобританії	7	2	2	3		ДС, ДБ / 12
Тема 10. Історична політика в деяких державах Центрально-Східної Європи (Польща, Угорщина, Словаччина).	8	2	2	3	1	ДС, ДБ / 12
Тема 11. Історична політика Німеччини	6		2	4		ДС, ДБ / 12
Тема 12. Історична політика Франції	5	2		3		
Тема 13. Історична політика на Балканах	6		2	4		ДС, ДБ / 12
Тема 14. Історична політика в сучасній Африці	7	2		4	1	
Тема 15. Історична політика України.	11		6	5		ДС, ДБ / 12
Бали за результатами поточного оцінювання						12
Бали за активність						8
Модульна контрольна робота № 2.						МКР/30
Разом за модулем	70	14	16	36	4	50
Всього годин/Балів	120	28	24	60	8	100

Форма контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв'язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання (для денної форми навчання – 60 год)

Тема 1. Вступна лекція. (ДФН – 5 год)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

Тема 2. Історична пам'ять: підходи до розуміння, закономірності розвитку. (ДФН – 5 год)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

Тема 3. Місце, роль та значення історичної пам'яті в державній політиці. (ДФН – 5 год)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

Тема 4. Інструменти реалізації історичної політики. (ДФН – 5 год)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

Тема 5. Моделі історичної пам'яті. (ДФН – 4 год)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

Тема 6 Проблемні питання в різних моделях історичної пам'яті та шляхи вирішення. (ДФН – 3 год)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

Тема 7. Історична політика США. (ДФН – 3 год)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

Тема 8. Історична політика Росії. (ДФН – 4 год)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

Тема 9. Історична політика Великобританії. (ДФН – 3 год)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

Тема 10. Історична політика Польщі. (ДФН – 3 год)
Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.
Опрацювання теми за навчальною літературою.

Тема 11. Історична політика Німеччини. (ДФН – 4 год)
Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.
Опрацювання теми за навчальною літературою.

Тема 12. Історична політика Франції. (ДФН – 3 год)
Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.
Опрацювання теми за навчальною літературою.

Тема 13. Історична політика на Балканах. (ДФН – 4 год)
Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.
Опрацювання теми за навчальною літературою.

Тема 14. Історична політика в сучасній Африці. (ДФН – 4 год)
Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.
Опрацювання теми за навчальною літературою.

Тема 15. Історична політика України. (ДФН – 5 год)
Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.
Опрацювання теми за навчальною літературою.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента (*щодо відвідування занять, наприклад*). Викладач 1) зобов'язується ставитися до студента з повагою, вимагаючи взаємності, 2) намагатиметься формувати атмосферу довіри та доброзичливості. Порушення дисципліни з боку студента буде викликати реакцію відповідно до Правил внутрішнього порядку університету. Порушенням дисципліни з боку студента будуть вважатися: 1) систематичні пропуски та запізнення більше ніж на 10 хвилин на заняття з дисципліни, 2) неадекватна та девіантна поведінка на заняттях.

Політика щодо академічної доброчесності. Підготовка до практичних (семінарських) занять потребуватиме відповідального ставлення у роботі з літературою та джерелами, з яких буде взято інформацію (в тому числі посилання).

Недобросовісне ставлення студента щодо академічної доброчесності може негативно впливати на оцінку.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. За погодженням з викладачем часу і місця, пропущені за поважними причинами практичні заняття можна перездати не пізніше, ніж через 3 дні після проведення останнього практичного заняття і не пізніше ніж за 2 дні до завершення семестру. Форма перездачі пропусків погоджується з викладачем (може бути дистанційно).

Поточний контроль (має - 40 балів)		Модульний контроль (має - 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1		Модуль 2		
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	МКР 1	МКР 2	
12 балів як середнє арифм. + 8 балів за активність	12 балів як середнє арифм. + 8 балів за активність	30	30	100

До поточної модульної оцінки додаються бали за активну навчальну діяльність протягом семестру:

- 8 балів додаються, якщо на 75% практичних занять студент отримав позитивну оцінку або доповнення;
- 3 бали додаються, якщо на 25 % практичних занять студент отримав позитивну оцінку або доповнення.

V. Підсумковий контроль

Підсумкова форма контролю – залік. Результати заліку оцінюються в межах 60 балів. Складання заліку не є обов'язковим. Якщо студент отримав не менше 60 балів протягом семестру, він може не здавати залік. Залік проходить усно.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	
Оцінка	
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 – 81	Добре
67 – 74	Задовільно
60 – 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Ассман Я. Культурная память. Письмо, память о прошлом и политическая идентичность в высоких культурах древности. М.: Языки славянской культуры, 2004. 368 с.
2. Бабка В. Історична пам'ять як фактор політичного впливу в незалежній Україні: Дис. на здоб наук. ступ. к. політ. наук. Ніжин, 2016. 249 с. URL: https://npu.edu.ua/images/file/vidil_aspirant/dicer/D_26.053.12/dis_Babka.pdf.
3. Бондар В. Державна політика історичної пам'яті в Україні 1990–2000-х рр.: основні тенденції. *Історіографічні дослідження в Україні*. 2013. Вип. 23. С. 377-400. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Idvu_2013_23_20.
4. Беловецька Л. Е. Проблема збереження національної ідентичності як складової духовної безпеки українського суспільства. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2017. Вип. 2. С. 6-14.
5. Гайдай О. Українські традиції як засіб національної самоідентифікації у російському суспільстві кінця XIX – початку XX ст. (на прикладі родини Харитоненків). *Історичний архів*. 2016. Випуск 16 (60). С. 18-24. URL: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&Image_file_name=book/0014107.pdf&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=0.
6. Гаухман М. В. Національна пам'ять та історичний досвід: відносини між двома феноменами (на прикладі Першої світової війни). *Національна пам'ять: соціокультурний та духовний виміри. Національна та історична пам'ять: Зб. наук. праць*. Випуск 4. К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2012. С. 94-101. URL: <http://www.memory.gov.ua/sites/default/files/userupload/zbirnyk4.pdf>.
7. Денисюк В., Шваб А., Микитюк І. Історична політика у контексті забезпечення національної безпеки. *Proceedings of the 4th International Scientific and Practical Conference «Scientific Horizon in the Context of Social Crises»* (June 6-8, 2020). Tokyo, Japan: Otsuki Press, 2020. P. 279–285. URL: <https://www.interconf.top/documents/2020.06.6-8.pdf>.
8. Денисюк В. Шкільна історична освіта в історичній пам'яті нації. *Integración de las ciencias fundamentales y aplicadas en el paradigma de la sociedad post-industrial: Colección de documentos científicos «ΛΟΓΟΣ» con actas de la Conferencia Internacional Científica y Práctica (Vol. 5), 24 de abril de 2020*. Barcelona, España: Plataforma Europea de la Ciencia, 5, 130-133. doi: 10.36074/24.04.2020.v5.43.
9. Донбас в етнополітичному вимірі / Авт. кол.: В. Котигоренко (керівник), О. Калакура, Л. Ковач, В. Коцур, Н. Кочан, Н. Макаренко, Ю. Ніколаєць, М. Панчук, О. Рафальський. К.: ІПіЕНД імені І.Ф. Кураса НАН України, 2014. 584 с.

10. Історія - ментальність - ідентичність. Випуск IV: Історична пам'ять українців і поляків у період формування національної свідомості в XIX - першій половині XX століття: колективна монографія / за ред. Леоніда Зашкільняка, Йоанни Пісулінської, Павла Серженги. Львів: ПАІС, 2011. 536 с.
11. Іващенко В. Ю., Куліков В. О. Зображення в підручниках з історії України для старших класів: досвід контент-аналізу. *Національна пам'ять: соціокультурний та духовний виміри. Національна та історична пам'ять: Зб. наук. праць. Випуск 4.* К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2012. С. 80-93. <http://www.memory.gov.ua/sites/default/files/userupload/zbirnyk4.pdf>.
12. Звіти Українського інституту національної пам'яті. URL: <https://uinp.gov.ua/pro-instytut/zvity>.
13. Касьянов Г. Історична пам'ять та історична політика. *Український історичний журнал.* 2016. № 2. С. 118-137.
14. Консолідація українського суспільства: шляхи, виклики, перспективи? інформаційно-аналітичні матеріали до Фахової дискусії 16 грудня 2016 р. К.: Центр Разумкова, 2016 р. 100 с.
15. Колесник І. Історична пам'ять: аналітична модель. *Національна пам'ять: соціокультурний та духовний виміри. Національна та історична пам'ять: Зб. наук. праць. Випуск 4.* К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2012. С. 19-29. URL: <http://www.memory.gov.ua/sites/default/files/userupload/zbirnyk4.pdf>.
16. Колесник І. Історична пам'ять та історіографія: архетипи взаємодії // *Історія – ментальність – ідентичність*. Вип. IV: Історична пам'ять українців і поляків у період формування національної свідомості в XIX – першій половині XX століття. Львів: ПАІС, 2011. С. 54-64.
17. Короленко Б. А. Крим як соціокультурний феномен: моделі пам'яті в історичному контексті. *Національна пам'ять: соціокультурний та духовний виміри. Національна та історична пам'ять: Зб. наук. праць. Випуск 4.* К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2012. С. 223-232. URL: <http://www.memory.gov.ua/sites/default/files/userupload/zbirnyk4.pdf>.
18. Крупник Л. О. Формування національної пам'яті засобами українського мистецтва у середині 60-х – 70-х роках XX ст. в УРСР. *Національна пам'ять: соціокультурний та духовний виміри. Національна та історична пам'ять: Зб. наук. праць. – Випуск 4. – К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2012. С. 268-278.* URL: <http://www.memory.gov.ua/sites/default/files/userupload/zbirnyk4.pdf>.
19. Левченко Л. Л. Популяризація джерел національної пам'яті у США: шлях у два століття. *Національна пам'ять: соціокультурний та духовний виміри. Національна та історична пам'ять: Зб. наук. праць. Випуск 4.* К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2012. С. 115-127. URL: <http://www.memory.gov.ua/sites/default/files/userupload/zbirnyk4.pdf>.
20. Лозовий В. С. Історична пам'ять як інструмент політичної боротьби Центральної Ради (1917 р.). *Національна пам'ять: соціокультурний та*

- духовний виміри. *Національна та історична пам'ять*: Зб. наук. праць. Випуск 4. К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2012. С. 233-242. URL: <http://www.memory.gov.ua/sites/default/files/userupload/zbirnyk4.pdf>.
21. Ніколаєць Ю. Політика історичної пам'яті в Україні на початку ХХІ ст. *Політологічні студії*. Збірник наукових праць. 2011. Вип. 2. С. 192-204. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/38813>.
22. Нора П. Между памятью и историей. Проблематика мест памяти / пер. с фр. Д. Хапаевой. *Франция – память*. СПб.: Издательство С.-Петербур. университета, 1999. С. 17-50.
23. Репина Л. Историческая память и современная историография. *Новая и новейшая история*. 2004. № 5. С. 35–45.
24. Розумна О. П. Малі міста України як місця пам'яті в контексті політики національної пам'яті. *Національна пам'ять: соціокультурний та духовний виміри*. *Національна та історична пам'ять*: Зб. наук. праць. Випуск 4. К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2012. С. 205-214. URL: <http://www.memory.gov.ua/sites/default/files/userupload/zbirnyk4.pdf>.
25. Степико М. Загальноукраїнська ідентичність – головний об'єкт гібридної війни Росії проти України. Аналітична записка. 2017. 11 с.
26. Стяжкина Е. В. Оккупация в Донбассе: образы прошлого вне контекста метанаративов. *Національна пам'ять: соціокультурний та духовний виміри*. *Національна та історична пам'ять*: Зб. наук. праць. Випуск 4. К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2012. С. 102-114. URL: <http://www.memory.gov.ua/sites/default/files/userupload/zbirnyk4.pdf>.
27. Хальбвакс М. Социальные рамки памяти / пер. с фр. и вступительная статья С. Н. Зенкина. М.: Новое издательство, 2007. 348 с.
28. Яблонський В. М., Лозовий В. С., Валєвський О. Л., Здіорук С. І., Зубченко С. О. Політика історичної пам'яті в контексті національної безпеки України: аналіт. доповідь / за заг. ред. В. М. Яблонського. Київ: НІСД, 2019. 144 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-09/dopovid_polityka_druk_03.pdf
29. Etges A., Zündorf I., Machcewicz P. History and Politics and the Politics of History: Poland and Its Museums of Contemporary History. *International Public History*. 2018. DOI: 10.1515/iph-2018-0006.
30. Friszke A. Historical Bias in Poland: Lustration as a Political Instrument. *Politics of the Past: The Use and Abuse of History*. Edited by Hannes Swoboda and Jan Marinus Wiersma. Printed in Belgium by Antilope Graphic design: M2M. P. 105-113.
31. Geremek B. Common Memory and European Identity. *Politics of the Past: The Use and Abuse of History*. Edited by Hannes Swoboda and Jan Marinus Wiersma. Printed in Belgium by Antilope Graphic design: M2M. P. 31-42.
32. Gulay V., Dmytryshyn N. The Escalation of Interethnic Relations in the South-Eastern Province of Poland in the Autumn of 1939 as an Element of the

- Information-Psychological War of the Stalinist Totalitarian Regime in Modern Ukrainian Discourse. *Historia i Polityka*. No 32 (39) (2020). Pp. 111–122. DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/HiP.2020.018>.
33. Hassner P. Beyond History and Politics. *Politics of the Past: The Use and Abuse of History*. Edited by Hannes Swoboda and Jan Marinus Wiersma. Printed in Belgium by Antilope Graphic design: M2M. P. 71-80.
34. History and Politics: Remembrance as Legitimation. Edited by Kącka K., Schattkowski R. Vol. 6. Cambridge Scholars Publishing, 2017. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=3fhVDwAAQBAJ&pg=PR4&lpg=PR4&dq=Cambridge+Scholars+Publishing+Katarzyna+Kącka+2017&source=bl&ots=MsvsYfJt9u&sig=ACfU3U0L4f2T2Kb2kpNH5QJGT8uHsqdmdg&hl=uk&sa=X&ved=2ahUKEwjXsJj1geztAhUrzYUKHYMmDE0Q6AEwBXoECAyQAg#v=onepage&q=Cambridge%20Scholars%20Publishing%20Katarzyna%20Kącka%202017&f=false>.
35. Kącka K. Local Dimension of Celebrations. Holidays as a Tool in Creating State Symbolic Space at Local Level – the Case Study of Poland. *New Educational Review*. 2017. P. 28-45. DOI: [10.15804/ner.2017.49.3.11](https://doi.org/10.15804/ner.2017.49.3.11).
36. Kącka K. Dyplomacja symboli w stosunkach między Polską a Niemcami na przełomie XX i XXI wieku. *Historia i Polityka*. Nr. 11 (18)/2014. Ss. 75 –91. DOI: [10.12775/HiP.2014.007](https://doi.org/10.12775/HiP.2014.007).
37. Laurinavičius Č. The Interpretation of the Soviet Union’s History: The Baltic Dimension. *Politics of the Past: The Use and Abuse of History*. Edited by Hannes Swoboda and Jan Marinus Wiersma. Printed in Belgium by Antilope Graphic design: M2M. P. 121-128.
38. Maier C. Making Memories. The Politics of Remembrance in Postwar Norway and Denmark. European university institute, 2007. 424 p. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwi8mKCUhOztAhVFzoUKHdt6AjwQFjAAegQIBBAC&url=https%3A%2F%2Fcadmus.eui.eu%2Fbitstream%2Fhandle%2F1814%2F6996%2F2007_07_Maier.pdf%3Fsequence%3D1&usg=AOvVaw3eXxbJwliHF7m0o1GS3JF9.
39. Narracje pamięci: między polityką a historią pod redakcją Katarzyny Kąckiej, Joanny Piechowiak-Lamparskiej i Anny Ratke-Majewskiej, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń, 2015. S. 59–80. URL: https://repozytorium.umk.pl/bitstream/handle/item/3705/Kącka_narracje.pdf?sequence=1.
40. Olszewski M. Wileńska Ostra Brama i lwowski cmentarza Orłąt na polskich paszportach? Może Niemcy powinni mieć Breslau, Danzig i Elbing? 11 sierpnia 2017. URL: <https://wyborcza.pl/magazyn/7,124059,22220968,wilenska-ostra-brama-i-lwowski-cmentarza-orlat-na-polskich.html>.
41. Onyebuchi Eze M. The Politics of History in Contemporary Africa. New York: Palgrave Macmillan, 2010. DOI: [10.1057/9780230110045](https://doi.org/10.1057/9780230110045).

42. Pomian K. Memory Wars. *Politics of the Past: The Use and Abuse of History*. Edited by Hannes Swoboda and Jan Marinus Wiersma. Printed in Belgium by Antilope Graphic design: M2M. P. 81-86.
43. Sabrow M. The Use of History to Legitimize Political Power: The Case of Germany. *Politics of the Past: The Use and Abuse of History*. Edited by Hannes Swoboda and Jan Marinus Wiersma. Printed in Belgium by Antilope Graphic design: M2M. P. 97-104.
44. Schulz M. Preface: Never Again. *Politics of the Past: The Use and Abuse of History*. Edited by Hannes Swoboda and Jan Marinus Wiersma. Printed in Belgium by Antilope Graphic design: M2M. P. 7-9.
45. Šutaj S. History and National Identity. *Politics of the Past: The Use and Abuse of History*. Edited by Hannes Swoboda and Jan Marinus Wiersma. Printed in Belgium by Antilope Graphic design: M2M. P. 193-204.
46. Swoboda H., Hamans C. Memory is a Loaded Gun: An Epilogue. *Politics of the Past: The Use and Abuse of History*. Edited by Hannes Swoboda and Jan Marinus Wiersma. Printed in Belgium by Antilope Graphic design: M2M. P. 243-253.
47. Swoboda H. Diversity in Historical Education: A Balkan Example. *Politics of the Past: The Use and Abuse of History*. Edited by Hannes Swoboda and Jan Marinus Wiersma. Printed in Belgium by Antilope Graphic design: M2M. P. 155-158.
48. Wiersma J. M. Politics of the Past: The Use and Abuse of History. *Politics of the Past: The Use and Abuse of History*. Edited by Hannes Swoboda and Jan Marinus Wiersma. Printed in Belgium by Antilope Graphic design: M2M. P. 15-28.
49. Zemko M. The Historical Dimension of the Relations between Hungarians and Slovaks. *Politics of the Past: The Use and Abuse of History*. Edited by Hannes Swoboda and Jan Marinus Wiersma. Printed in Belgium by Antilope Graphic design: M2M. P. 167-170.

50. Український інститут національної пам'яті. URL: <https://uinp.gov.ua>.
51. Центр Исследования Геноцида и Резистенции жителей Литвы. URL: <http://www.genocid.lt>.
52. Historia i Polityka. URL: <https://apcz.umk.pl/czasopisma/index.php/HiP/issue/archive>.
53. Instytut Pamięci Narodowej w Polsce. URL: <https://ipn.gov.pl>.
54. Ústav pamäti národa. URL: <https://www.upn.gov.sk/en>.